

KIT'A SAHANLIĞINDA VEYA MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGEDEKİ SABİT PLATFORMLARIN İŞGALİ

KAYNAKÇA:

Aksoy İpekçioğlu Pervin, Türk Ceza Kanunu'nda Bileşik Suç, (AÜHFD, C. LVI, sy. 1), 2012. **Artuk** Mehmet Emin - **Gökçen** Ahmet, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Bs. 17., (Adalet Yayınevi), Ankara, 2018. **Aydın** Murat, Ulaşım Araçlarına ve Sabit Platformlara Karşı Suçlar, (S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. V, S.1), 2015. **Canca** Hakan Selim, Denizde İşlenen Suçlar, (Seçkin Yayınevi), Ankara, 2012. **Dönmezer** Sulhi - **Erman** Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. II, Bs. 14., (Der Yayınları), İstanbul, 2019. **Duran** Gökhan Yaşar - **Ergün** Çağdaş Evrim, Uluslararası Hukukta Adalar, (Çakmak Yayınevi), Kocaeli, 2011. **Gerçekler** Hasan, Yorumlu&Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. IV, Bs. 2., (Seçkin Yayınevi), Ankara, 2017. **Hafizoğulları** Zeki - **Eşitli** Ezgi Aygün, Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar, (Ankara Barosu Dergisi, Yıl 2011, sy. 1). **Parlar** Ali - **Hatipoğlu** Muzaffer, Açıklamalı - Yeni İctihatlarla 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. III, (Seçkin Yayınevi), Ankara, 2010. **Pazarıcı** Hüseyin, Uluslararası Hukuk, Bs. 17., (Turhan Yayınevi), Ankara, 2018. **Hafizoğulları** Zeki - **Özen** Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, Bs. 3., (US-A Yayıncılık), Ankara, 2017. **Kurt** Gülşah, İnsan Ticareti, (in: Özel Ceza Hukuku, C. I), (Oniki Levha Yayınevi), İstanbul, 2016. **Shaw** Malcolm N., Uluslararası Hukuk, (Çev. Kaya İbrahim, Acer, Yücel, Demirtepe Turgut, Şimşek Engin), (Ed. Kaya İbrahim, TÜBA), Ankara, 2018. **Sur** Melda, Uluslararası Hukukun Esasları, Bs. 8., (Beta Yayınları), İstanbul, 2014. **Sur** Melda, Uluslararası Hukukun Esasları, Bs. 12., (Beta Yayınları), İstanbul, 2018. **Tezcan** Durmuş - **Erdem** Mustafa Ruhan - **Önok** Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Bs. 17., (Seçkin Yayınevi), Ankara, 2019. **Yaycı** Cihat, Sorular ve Cevaplar ile Münhasır Ekonomik Bölge Kavramı, Bs. 5., (Baskı: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı), 2019. **Yücel** Acer - **Kaya** İbrahim, Uluslararası Hukuk, Bs. 8., (Seçkin Yayınevi), Ankara, 2017. **Zafer** Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Bs. 7., (Beta Yayınları), İstanbul.

I. GENEL OLARAK

Türk Ceza Kanunu'nun Üçüncü Kısım, Topluma Karşı Suçlar, Altıncı Bölümü'nde yer alan 224. maddede 'Kit'a Sahanlığında veya Münhasır

Ekonomik Bölgedeki Sabit Platformların İşgali Suçu'na yer verilmiştir. Kanunda suç üç fıkra halinde düzenlenmiştir. Buna göre;

MADDE 224. - Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali

(1) Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platformu cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ele geçiren, zapteden veya kontrolü altına alan kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükmolunur.

(3) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Maddenin gerekçesi şu şekildedir:

"Maddenin birinci fıkrasında kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platformun cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ele geçirilmesi, zaptedilmesi veya kontrol altına alınması, suç olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamada, Türkiye'nin de imzalamış bulunduğu "Kıt'a Sahanlığındaki Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Hukuka Aykırı Fiillerin Tenkili Hakkında Sözleşme" hükümleri göz önünde bulundurulmuştur.

"Sabit bir platform"dan maksat, doğal kaynakların keşfi veya işlenmesi için veya diğer ekonomik maksatlarla daimi olarak deniz yatağına yerleştirilmiş yapılar veya tesisler veya yapay adacıklardır.

Söz konusu tesislerin, kişilere karşı cebir veya tehdit kullanılarak ya da hile ile ele geçirilmesi, zabtı, kontrol altına alınması fiilleri cezalandırılırken temel amaç sabit platformların güvenliğini korumaktır.

Bu tesislere zarar verilmesi, mala zarar verme suçunun nitelikli şeklini oluşturduğu için, bu madde kapsamında ayrıca suç olarak tanımlanmamıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında özel bir içtima hükmüne yer verilmiştir. Buna göre; birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi hâlinde, ayrıca bu nedenle cezaya hükmedilmelidir. Bu fıkrada tanımlanan suçun işlenebilmesi için, kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi gerekmemektedir.

Üçüncü fıkraya göre, birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Bu itibarla, kasten yaralama suçunun temel şeklinin gerçekleşmesi hâlinde, sadece birinci fıkraya istinaden cezaya hükmedilmelidir.”

765 sayılı TCK'da yer almayan bu suç tipi Türkiye'nin taraf olduğu 'Kıt'a Sahanlığında Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol'¹ uyarınca 5237 sayılı TCK'da düzenlenmiş ve Kıt'a sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali suçu olarak kanunda yer almıştır.

Protokol 2. madde uyarınca, hukuka aykırı ve kasıtlı olarak;

1. Bir kimse,

a. Kuvvet kullanarak veya tehditle veya herhangi bir korkutma şekli ile bir sabit platforma el koyması veya bunun kontrolünü ele geçirmesi;

b. Bir sabit platformda bulunan bir şahsa karşı, bu platformun güvenliğini, tehlikeye sokması muhtemel bir şekilde, şiddet hareketinde bulunması;

¹ Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme ile Kıt'a Sahanlığında Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokolün (1988/SUA Protokolü) Onaylanmasına Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun 9.10.1990, 20660 sayılı Resmî Gazete, Kanun No: 3662 Kabul Tarihi: 27.09.1990

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmm.pdf Protokol, 2005 yılında ise SUA Protokolü'nde değişiklik yapılmasına dair bir Protokol (2005 SUA Protokolleri) kabul edilmiştir. Türkiye 2005 yılındaki değişiklik protokolünü 02.03.2017 tarih ve 6910 sayılı Kanun ile onaylamıştır.

c. Sabit bir platformu tahrip etmesi veya bunun güvenliğini tehlikeye sokabilecek şekilde buna zarar vermesi;

d. Sabit bir platformu, tahrip edebilecek veya bunun güvenliğini tehlikeye sokabilecek bir cihaz veya maddeyi herhangi bir surette sabit platforma yerleştirmesi veya koydurması;

e. (a)'dan (d)'ye kadar belirtilen suçların işlenmesi veya bunlara teşebbüs edilmesi münasebetiyle bir kimseyi öldürmesi veya yaralaması durumunda suç işlemiş sayılır.

2. Keza bir kimse,

a. 1 inci paragrafta belirtilen suçları işlemeye teşebbüs ederse veya,

b. Bu nev'i suçlardan birini işleyen kimseyi azmettirir veya başka bir şekilde böyle bir suçu işleyen kimsenin suç ortağı olursa; veya,

c. Bir şahsı veya tüzel kişiyi belirli bir hareketi yapmaya veya bundan alıkoymaya zorlamak amacıyla milli kanunlarda öngörüldüğü şekilde şartlı veya şartsız olarak 1 inci paragrafta (b) ve (c) bentlerinde yer alan suçları işlemek tehdidinde bulunursa ve bu tehdit sabit platformun güvenliğini tehlikeye düşürebilecek ise suç işlemiş sayılır.

Protokole göre, taraf devletlerin, kıt'a sahanlığında bulunan sabit platforma karşı ya da bunun üzerinde yukarıda belirtilen fiillerin işlenmesi halinde protokol uyarınca 2. maddede yer alan suçlar üzerinde kendi yargı yetkisini tesis etmek için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü bulunmaktadır².

A. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Suçla korunan hukuki yarar, doğal kaynakların keşfi, işlenmesi veya ekonomik diğer faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla sürekli olarak kurulan sabit platformlar gibi deniz yatağına yerleştirilen yapılar ve tesisler ile yapay adacıkların güvenliğinin korunması ve sağlanmasıdır³. TCK

² Canca, 217.

³ Gerçeker, 4559.

md. 8/2. fıkra d bendi gereğince, suçun kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlenmesi halinde suç Türkiye'de işlenmiş sayılır. Dolayısıyla, bu bölgeler farazi anlamda Türkiye sayılmakta ve bu bölgelerde kurulan gerek doğal kaynakların işletilmesi ve keşfi gerekse diğer ekonomik amaçlarla gerçekleştirilen faaliyetlerin güvenli bir biçimde yapılmasının sağlanması suçla korunan hukuksal değeri oluşturmaktadır⁴. Devlet, gerçek ve farazi ülke sınırları dahilinde en üst otorite olarak, bu otorite ve yetkilerini gerçek ve tüzel kişilere kabul ettirerek egemenlik alanındaki insanları yönetmek suretiyle hakimiyet tesis etmektedir⁵.

II. SUÇUN UNSURLARI

A. MADDİ UNSUR

1. Fail

Suçun faili herhangi bir kişi olabilir. Suç tipinde fail açısından herhangi bir özellik aranmamıştır. Kıt'a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgede bulunan sabit platformu cebir, şiddet veya başka hukuka aykırı davranışlarla ele geçiren, zapt eden veya kontrol altına alan kimse suçun failidir⁶.

2. Mağdur

TCK'da suç '*Topluma Karşı Suçlar*' başlığını taşıyan üçüncü kısımda düzenlenmiştir. Bu durum göz önüne alındığında mağdur, sabit platformları kuran, işleten, tesislerin güvenliğini sağlayan kamu idaresidir⁷. Sabit platformda bulunan kişilere yönelik gerçekleştirilen cebir ve tehdit fiillerinin ise ayrı birer suç mu oluşturacağı yoksa bu kimselere karşı da sabit platformların ele geçirilmesi, zapt edilmesi veya kontrol edilmesi

⁴ Parlar - Hatipoğlu, 3551.

⁵ Aydın, 104.

⁶ Aydın, 106.

⁷ Hafizoğulları - Özen, 316.

suçunun oluşacağı hususunda doktrinde ağırlıklı olarak cebir veya tehdide maruz kalan kişilerin sabit platformun işgali suçunun mağduru olarak değerlendirileceği kabul edilmektedir⁸. Zira, maddenin 3. fıkrasında suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmektedir. Ayrıca suçun unsurlarından olan cebir, şiddet gibi fiiller ancak gerçek kişilere karşı işlenebilir fiillerdir. Bu durumda gerçek kişiler de bu suçun mağduru olabilecektir.

3. Suçun Konusu

Suçun konusu denizlerin kıt'a sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge alanlarında kurulmuş sabit platformlardır. Bu platformların münhasır ekonomik bölgede veya kıt'a sahanlığında bulunması gereklidir. Platformun sabit olmaması ve diğer şartların da bulunması halinde TCK md. 223 söz konusu olabilecektir⁹.

Özellikle son dönemlerdeki teknolojik gelişmelerle birlikte denizlerde ve deniz tabanlarında ekonomik faaliyetlerin artmasıyla denizlere kıyı devletlerin haklarını gittikçe genişletme eğiliminde oldukları ve deniz alanlarında kıyı devletlerin farklı hak iddialarını ileri sürdükleri görülmektedir¹⁰. Hak iddiaları sadece karasuların genişletilmesi yönünde değil aynı zamanda karasularının ötesinde yetkilerin artırılması adına münhasır ekonomik bölge gibi çeşitli alanlarda da olmaktadır¹¹.

Kıt'a Sahanlığında Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol'ün md. 1/3. fıkrasına göre sabit platform, doğal kaynakların araştırılması veya işlenmesi veya diğer ekonomik gayelerle deniz yatağına dalını surette bağlanmış/ demirlenmiş bulunan suni ada, tesis veya yapı anlamına gelmektedir. Bu platformlara yönelik işlenen fiillerin TCK 224. madde kapsamında

⁸ Aydın, 106.

⁹ Aydın, 105.

¹⁰ Sur, 316.

¹¹ Sur, 316.

değerlendirilebilmesi için platformların kıt'a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgelerde bulunması gerekmektedir¹². Kıt'a sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge ise devletler genel hukuku kavramlarıdır. Bu nedenle, suçun işlendiği yer olan kıt'a sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeyi belirlemek için devletler genel hukukuna ilişkin açıklamalarda bulunmamız gerekmektedir.

a. Münhasır Ekonomik Bölge

Denizlerde kıyı devletlere egemen haklar sağlayan münhasır ekonomik bölge kavramı 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkmıştır¹³. Karasuların ölçülmeye başlandığı esas çizgilerden itibaren 200 deniz miline kadar uzanan, karasuları dışında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve onun toprak altında kalan kıyı devletine iktisadi konularda münhasır yetkiler ve haklar tanıyan deniz alam olarak tanımlanan münhasır ekonomik bölge¹⁴, ilk kez Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı neticesinde 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne dahil edilmiştir¹⁵. Sözleşmeye göre münhasır ekonomi bölge, karasularının ötesinde ve bu sulara bitişik olan bölgedir ve özel hukuki bir rejime tabidir. Bu rejim gereği, sahildevletinin, hak ve yetkileri ile diğer devletlerin hak ve serbestlikleri sözleşme ile düzenlenmiştir. Sözleşmenin 55. maddesine göre sahildevlet, münhasır ekonomik bölgede Sözleşme'de düzenlenen hak ve yetkilere sahiptir. Bunlar, temel olarak deniz yatağı üzerindeki sulara, deniz yataklarında ve bunların toprak altında canlı ve cansız doğal

¹² Aydın, 105.

¹³ Yaycı, 9.

¹⁴ Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi madde 57; **Pazarıcı**, 309; 12 deniz mili genişliğinde olan karasuları varsa münhasır ekonomik bölge 188 deniz miline kadar genişlikte olabilir. Kıyıları karşı karşıya olan veya bitişik olan devletler antlaşma yoluyla ve hakça bir çözüme varmak suretiyle münhasır ekonomik bölgeleri belirleyeceklerdir. Antlaşmanın sağlanamadığı durumlarda Sözleşme uyarınca çözüme kavuşturulmaya çalışılacaktır. Sur, 358.

¹⁵ Sur, 378. Türkiye bu sözleşmelerden bazılarında taraf olmamakla birlikte teamül hukuku gereği bazı haklarını kullanmaktadır. Örneğin Türkiye, karasularını genişliğini, bitişik bölgeyi, adaların rejimlerini düzenleyen hükümler ile Ege Denizi ile ilgili özel sebeplerden ötürü BMDHS'yi imzalamamıştır ve dolayısıyla taraf değildir ancak bazı hükümlerinin teamül hukukuna dönüştüğünden bahisle uygulamaktadır.

kaynakların araştırılması, işletilmesi, muhafazası ve yönetimi konuları ile aynı şekilde sudan, akıntılardan ve rüzgarlardan enerji üretimi gibi, bölgenin ekonomik amaçlarla araştırılmasına ve işletilmesine yönelik diğer faaliyetlere ilişkin egemen haklarıdır¹⁶. Sahildar devletlerin, münhasır ekonomik bölgede suni adalar, tesisler ve yapılar kurma ve bunları kullanma, denize ilişkin bilimsel araştırma yapma, deniz çevresinin korunması ve muhafazası konularına ilişkin yetkileri bulunmaktadır. Sözleşme, sahil- dar devletlere her türlü tesis, araç-gerecin yerleştirilmesi ve kullanılması ile bilimsel araştırma yapma ve çevrenin korunması, düzenlenmesine ilişkin yetkiler de tanımaktadır.

Maddede sayılan hak ve yetkiler temel olarak iki ana grupta toplanabilir. Bunlardan ekonomik grup olarak adlandırılan grupta, 200 mile kadar varan, deniz yatağı ile toprak altı dahil olmak üzere su alanında kıyı devletlerin doğal kaynaklar üzerinde sahip olduğu haklar ile bir deniz alanının işletilmesine dair ekonomik haklar yer almaktadır. Ayrıca deniz alanından başka amaçlarla yararlanılması da ekonomik grupta yer almaktadır. Bir diğer ana grup ise doğal kaynaklar üzerinde olan egemenlik haklarıdır. Canlı doğal kaynaklar ile maden ve cansız kaynaklar bu grupta yer almaktadır¹⁷.

Sözleşme, sahilleri karşılıklı ve aralarında 400 deniz milinden az bir mesafe olan ülkelerin münhasır ekonomik bölge sınırlandırmalarını, hakkaniyete uygun bir çözüme kavuşturmak amacıyla uluslararası hukuka uygun olarak antlaşma ile sağlamaları gerektiğini düzenlemektedir. Sahildar devlet ilan ettiği münhasır ekonomik bölgeyi gösteren haritayı yayımlayarak veya coğrafi koordinat listesini yayımlayarak BM Genel Sekreterliği'ne göndermelidir¹⁸. Bu bağlamda Türkiye sadece Karadeniz'de 200 millik bir münhasır ekonomik bölge ilan etmiştir¹⁹.

¹⁶ BMDHS. Madde 56.

¹⁷ Pazarıcı, 309.

¹⁸ Yaycı, 37.

¹⁹ 05.12.1986 tarih ve 86/11264 sayılı kararname ile ilan edilmiştir. 04/12/1997 tarihinde ise Bulgaristan ile deniz yetki alanları sınırlandırması gerçekleştirilmiştir. Bunu Rusya ve Ukrayna, Gürcistan ile ayrı ayrı yapılan ve koordinatları belirleyen antlaşmalar takip etmiştir. Yaycı, 37.

b. Kıt'a Sahanlığı

Jeolojik bir kavram olan kıt'a sahanlığı, bir kara ülkesinin deniz altında doğal uzantısı anlamına gelmektedir.²⁰ Kıt'a sahanlığı uluslararası deniz hukukunun bir kavramı olarak tanımlanması 2. Dünya Savaşından sonraki süreçte gerçekleşmiştir. 1945 Truman Bildirisi ile ABD, kıyılarının deniz altında kalan ve kıta sahanlığında bulunan doğal kaynakların ABD'ye ait olduğu iddiası ile bu alandaki doğal kaynak arama ve işletme faaliyetlerinin ABD'nin izni olmadan gerçekleştirilemeyeceğini ilan etmiş, bunu başka devletler de takip etmiştir²¹. Kıt'a sahanlığı, karasuların ötesinde ve kıyıya bitişik sualtı alanlarının yatağı ve toprak altını araştırma ve kaynakların işletilmesi hususunda sahildevlete egemen haklar tanımaktadır. Kavram 1958 Cenevre Kıt'a Sahanlığı ve 1982 tarihli Deniz Hukuku Sözleşmelerinde de düzenlenmiştir. Cenevre Sözleşmesi'nde kıt'a sahanlığı, coğrafi bir tanımdan ziyade işletilebilirliğe ilişkin bir tanımla içermektedir. Buna göre kıta sahanlığı 200 metreye kadar uzanmaktadır ve bu ölçü karasularının ötesinden başlamaktadır. Buna göre, "su altı alanlarından deniz yatağına ve toprak altına veya o derinliğin ötesinde üstteki suların derinliğinin zikredilen alanların doğal kaynaklarını işletmeye imkan tanıdığı yere kadar uzanan alanlara" kıt'a sahanlığı denmektedir²². Kıt'a sahanlığı, petrol, doğalgaz gibi doğal kaynak rezervleri bakımından zengin olmaları sebebiyle özellikle son dönemlerde daha da önemli hale gelmiştir²³. Cenevre Sözleşmesi'nin 2. maddesinde sahildevletlerin kıt'a sahanlığındaki egemenlik hakları doğal kaynakların araştırılması ve işletilmesiyle sınırlandırılmıştır.

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) de kıt'a sahanlığı tanımını içermektedir. BMDHS 76. maddede kıt'a sahanlığı, 'sahildevletinin bir devletin kıt'a sahanlığı, karasularının ötesinde kıt'a kenarının dış eşikine kadar veya bu eşik daha az bir mesafede ise, karasularının ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz mili mesafeye olan kısımda, bu devletin kara ülkesinin doğal uzantısının bütünündeki denizaltı alanlarının

²⁰ Acer - Kaya, 211.

²¹ Acer - Kaya, 212.

²² Shaw, 417.

²³ Shaw, 416; Duran-Ergün, 169.

deniz yatağı ve toprak altlarını içerir' şeklinde tanımlanmaktadır. Sahildar ya da kıyı devlet kıt'a sahanlığı üzerinde birtakım haklara sahip kılınmıştır. Bunlar kıt'a sahanlığı üzerinde araştırmada bulunma, doğal kaynakları²⁴ işletme egemen haklarıdır. Bu egemen haklar dolayısıyla sahildar devlet haklarını kullanmasa dahi, başka bir devletin bu faaliyetlere girişmesi ancak sahildar devletin açık rızası ile mümkün olacaktır.

4. Hareket

TCK md. 224'te yer alan suç münhasır ekonomik bölge veya kıt'a sahanlığında bulunan sabit platformları cebir veya tehdit kullanarak veya hukuka aykırı başka fiillerle ele geçirmek, zapt etmek veya kontrol altına almaktır.

Suç gerek araç hareketler gerekse amaç hareketler bakımından seçimlik hareketlidir²⁵. Suçta iki grup hareket bulunmaktadır. Suçun oluşması için ilk grup hareketler cebir, tehdit veya hukuka aykırı fiillerde bulunma, ikinci grup hareketler ise bu araç fiilleri kullanılmak suretiyle sabit platformu ele geçirmek, zapt etmek veya kontrol altına almaktır. Dolayısıyla gerçekte ilk gruptaki hareketler araç suçlar, ikinci gruptaki hareketler ise amaç suçlar dediğimiz asıl hareketlerdir. Araç fiiller olan cebir, tehdit veya diğer hukuka aykırı fiiller, sabit platformun ele geçirilmesi, zapt edilmesi, kontrol altına alınmasından önce veya bunlarla aynı anda gerçekleştirilmelidir. Dolayısıyla ilk grupta olan araç fiiller sabit platformların işgali suçu bakımından tek başına bir anlam ifade etmeyen, amaç-araç fiiller ilişkisi içinde ikinci grup fiillere bağlı olan fiillerdir²⁶. Bu nedenle, cebir veya tehdit TCK md. 224'te suçun unsuru olduğundan

²⁴ Sözleşme 77. maddeye göre doğal kaynak, doğal kaynaklar, deniz yatağı ve toprak altının madensel kaynaklarını ve diğer cansız kaynaklarını ve keza sedanter türden canlı organizmaları; yani hasata elverişli duruma geldikleri zaman, deniz yatağında veya bu yatağın altında ya hareketsiz bulunan veyahut da hareketleri deniz yatağı veya toprak altı ile sürekli temasa bağlı olan organizmaları içerir.

²⁵ **Hafizoğulları - Eşitli**, 25. Suçun görünüşte seçimlik hareketli bir suç olduğunu ileri süreren müelliflere göre zaptetmek, ele geçirmek ve kontrol altına almak birbiri ile eşanlı fiillerdir ve dolayısıyla suç görünüşte seçimlik hareketlidir.

²⁶ İnsan Ticareti Suçu'na ilişkin olarak aynı yönde değerlendirme için bkz. Kurt, 177.

suç bileşik suçtur; dolayısıyla fail ayrıca cebir veya tehditten cezalandırılmayacaktır²⁷.

Bir kimseyi belli bir davranışta bulunmaya zorlamak amacıyla, iradenin baskılanması ve karar verme özgürlüğüne engel olunması anlamına gelen cebir, TCK md. 108'de ayrıca suç olarak düzenlenmiştir. Bir başkasının özgürce irade oluşturma, karar alma ve bu yönde davranmasını engellemeye yönelik olan ve mağdurun bedenine yönelik fiziki güç kullanılan davranışlar bu kapsamda suçtur. Cebir, fiziki güç kullanmak suretiyle var olan bir direnci etkilemek amacıyla kullanılabilmesi gibi ileride gerçekleşme ihtimali olan direnci kırmaya yönelik de olabilir. Cebir, sadece mağdura yönelik değil aynı zamanda mağdurun yakınına yönelik de gerçekleşebilir. Eşya üzerinde güç kullanımı da mağdurun iradesini etkileyebileceğinden cebir suçunu oluşturabilecektir²⁸. Dolayısıyla cebir kavramı maddi ve manevi cebri kapsayan ve mağdurun iç hürriyetini ihlale elverişli olan fiiller şeklinde anlaşılmaktadır. Bu kapsamda örneğin mağdura ilaç verilmesi, aç susuz bırakılması gibi fiiller de iç hürriyeti ihlale elverişli hareketlerdir²⁹.

Mağdurun veya mağdurun yakınının yaşamına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik saldırıya, ağır ve haksız bir zarara sebebiyet verileceğinden bahisle, mağdurun iradesinin, karar verme ve serbest hareket etme özgürlüğünün kısıtlanması, iç huzurunun bozulması tehdit fiilini oluşturmaktadır. Tehdit suretiyle mağdurun iç huzurunun, sükunun ve güven duygusunun zedelenmesi amaçlanmaktadır³⁰. Tehdit suçundan bahsetmek için tehdit konusunu oluşturan hukuksal değere yönelik saldırının mutlaka gerçekleştirilmesi gerekmemektedir. Gerçekleşme olasılığının objektif olarak varlığı tehdidin oluşması için yeterlidir ve bu şekilde fail mağduru adeta ileriye dönük olarak olası bir saldırı ile korkutmaktadır³¹. Ayrıca tehdidin konusunu oluşturan hukuksal değere ilişkin beyanın objektif olarak ciddi nitelikte olması, hukuki yararı ob-

²⁷ **Hafızoğulları - Eşitli, 22.**

²⁸ **Tezcan - Erdem - Önok, 514.**

²⁹ **Kurt, 183.**

³⁰ **Arhık - Gökçen, 340.**

³¹ **Tezcan - Erdem - Önok, 484.**

jektif olarak ihlal etmesi yeterlidir, tehdidin mağdur tarafından ciddiye alınmaması önemli değildir. Tehdit fiillerinde cebirden farklı olarak kişi üzerinde doğrudan fiziki bir etkide bulunulmamakta ancak mağdur belirli bir zarara uğratılacağı veya saldırının gerçekleştirileceği beyanıyla korkutulmaktadır³². Failin sadece mağdura değil aynı zamanda mağdurun bir yakınına zarar vereceğini bildirilmesi durumunda da tehdit oluşmuştur. Tehdidin konusunun mutlaka suç teşkil etmesi gerekmemektedir. Hukuken korunan hak ve menfaate yönelik zarar, maddi veya manevi de olabilir³³. Sabit platformda bulunanların veya yakınlarının yaşam, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik saldırı tehdidinde bulunmak suretiyle sabit platformun işgal edilmesi halinde fail ayrıca tehdit suçundan cezalandırılmayacaktır.

Kanun koyucu sadece cebir ve tehditle değil, aynı zamanda diğer hukuka aykırı fiillerle de sabit platformun işgal edilebileceğini düzenlemiştir. Bu kapsamda şantaj, hile, baskı, nüfuzu kötüye kullanma gibi fiiller hukuka aykırı fiil olarak kabul edilebilecektir. Sabit platformda bulunanların hile veya aldatma yoluyla yanılgılarının sağlanması, yanılgıya sürüklenmeleri, yanlış izlenime kapılmalarına neden olunması gibi hile teşkil edecek³⁴ ya da içinde buldukları yanılgıdan faydalanmak suretiyle kandırılmaları yoluyla platformun işgali suçunu daha kolay gerçekleştirmek mümkün olabilecektir. Böylelikle, herhangi bir direnme veya zorlamayla karşılaşmadan suç işlenmiş olacaktır. Sabit platformda bulunan kimselerin hile içeren fiiller ile kandırılması, örneğin sabit platforma girmek için hile içeren birtakım hareketlerde bulunulması neticesinde sabit platformda bulunanların yanılgıya sürüklenmesi suretiyle platformun ele geçirilmesi halinde suç oluşacaktır.

5. Netice

Suçun neticesi sabit platformların ele geçirilmesi, zapt edilmesi veya kontrol altına alınmasıdır. Doktrinde ele geçirmenin, zapt etmenin ve

³² Tezcan - Erdem - Önok, 483, 485.

³³ Artuk - Gökçen, 341.

³⁴ Kurt, 188.

kontrol altına almanın eş anlamlı olduğu eleştirisi getirilmiştir³⁵. Buna karşılık, ele geçirmenin zorlama içermeyen, hile yoluyla da gerçekleşebileceğini ancak zapt edilmenin zorlama içerdiği ve bu nedenle aynı anlamlarda kullanılmayacağı görüşü de bulunmaktadır³⁶. Zapt etme cebir veya şiddet gibi zorlama yoluyla sabit platformun işgal edilmesi; ele geçirme ise tehdit, şantaj, hile gibi zorlama içermeyen fiillerle işgal edilmesi anlamına gelmektedir. Kontrol altına almak ise gerek şiddet içeren gerekse içermeyen fiillerle gerçekleştirilebilir.

Suç kesintisiz suç şeklinde de işlenebilmektedir³⁷. Sabit platformun işgal edilmesi ile suç işlenmiş ve dolayısıyla sabit platform zapt edildiği, ele geçirildiği veya kontrol edildiği an suç tamamlanmış sayılır. Ancak netice platform kurtarılanaya kadar bir süreç niteliği arz ettiğinden ihlal de devam edecek ve böylelikle suçla korunan hukuki menfaat bir süre daha ihlal edilmeye devam edecektir. Böylelikle suçun tamamlanma anı sabit platformun işgal edilmesi iken sona erme anı bu işgalden platformun kurtarılması, ihlalin sürdürülmesine son verilmesidir³⁸. İşgale failin iradesi ile ya da iradesi dışında son verildiği anda suç da sona erecektir.

6. Teşebbüs

Kıt'a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali suçuna teşebbüs mümkündür. Araç fiillerin gerçekleştirildiği ancak asıl fiillerin henüz gerçekleştirilmediği ya da tamamlanmadığı durumlarda, araç fiiller gerçekleştirilmiş ancak asıl hareketler için icra hareketleri başlamamışsa veya fail asıl hareketlere başlamış olmakla birlikte tamamlanmamışsa suç teşebbüs aşamasında kalmış sayılacaktır. Örneğin, platformların ele geçirilmesine yönelik cebir, tehdit veya başka bir hukuka aykırı fül kullanılmakla birlikte platform zapt edilmemiş, ele geçirilmemiş veya kontrol altına alınmamışsa suç teşebbüs aşamasında

³⁵ Hafızoğulları - Özen, 317.

³⁶ Aydın, 108.

³⁷ Aydın, 108. Doktrinde suçun ani suç sayıldığı, işgalin kısa veya uzun bir süre devam etmesinin ani niteliğini etkilemediği yönünde bkz. Hafızoğulları - Eşitli, 25.

³⁸ Zafer, 247 vd.

kalmış sayılacaktır zira bileşik suçun tamamlanmaması halinde bileşen suçlara değil bileşik suçta teşebbüs gerçekleşmiştir³⁹.

Cebir, tehdit veya başka bir hukuka aykırı fülün icrasına başlanmış ancak tamamlanmadan failer yakalanmışsa suç teşebbüs aşamasında kalmıştır ancak burada tespit edilmesi gereken husus, sabit platformun işgaline yönelik icra hareketlerine doğrudan doğruya başlanıp başlanmadığının belirlenmesidir. Failin, sabit platformun işgali suçunu işlemeye kastettiğini kuşkuyla yer vermeyecek ölçüde ortaya koyan hareketlerin varlığı halinde suçun icrasına doğrudan doğruya başlandığı kabul edilebilecektir. Ancak aksi durumda hareket ya hazırlık hareketi sayılacak ve cezalandırılmayacak ya da fail cebir, tehdit gibi diğer suçlardan sorumlu tutulacaktır.

Sabit platformun işgali suçunun icrasına başlayan failin henüz icra hareketlerini tamamlamadan kendi iradesi ile gönüllü olarak suç işlemekten vazgeçmesi halinde fail cezalandırılmayacaktır. Ancak fail o zamana kadar işlediği füllerden sorumlu tutulacaktır. Örneğin tehdit, cebir veya diğer hukuka aykırı füller bakımından bunların bir suç teşkil etmesi durumunda fail sadece bu suçlardan cezalandırılacaktır.

B. MANEVİ UNSUR

Suç kasten işlenebilen bir suçtur. Fail kıt'a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgede kurulu bir sabit platformu ele geçirmeyi, zapt etmeyi veya kontrol altına almayı bilmeli ve istemelidir⁴⁰. Failin platformu hareketli sanması ya da platformun kıt'a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölge dışında bir yerde olduğunu sanması halinde hata hükümlerine başvurulabilecektir⁴¹.

³⁹ Aksoyipekçioğlu, 51.

⁴⁰ Hafizoğulları - Eşitli, 25.

⁴¹ Hafizoğulları - Eşitli, 25.

C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Suçta hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hukuka uygunluk sebepleri olarak kanun hükmünü veya amirin emrini icra gösterilebilir. Kanundan kaynaklanan bir hak ve yetkinin kullanılması sebebiyle işlenen fiiller, bizzat hukuk düzeni tarafından zorlayıcı niteliği gereği hukuka aykırı sayılmayacaktır⁴². Bu kapsamda örneğin, arama koruma tedbirinin uygulanması için kolluk tarafından sabit platforma zorla girilmesi ya da amirin emri üzerine sabit platforma çıkılması halinde suç oluşmayacaktır⁴³.

Kusurluluğu etkileyen hal kapsamında zorunluluk hali de söz konusu olabilecektir. Örneğin sabit platform yakınlarında batan tekneden kurtulmaya çalışan kimselerin sabit platforma girmeye çalışması halinde bu kimseler zorunluluk hali dolayısıyla cezalandırılmayacaktır⁴⁴.

III. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ ve İŞTİRAK

A. SUÇLARIN BİRLEŞMESİ

Sabit platformun işgali suçunda içtima hükümleri uygulanabilir. Bunun yanı sıra madde iki farklı özel içtima hükmünü de barındırmaktadır. Bunlardan ilki, TCK md. 224/2. fıkrada düzenlenen, sabit platformun işgali suçunun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinden yoksun kınmaları durumudur. Fıkraya göre, böyle bir durumda fail ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan da cezalandırılacaktır. Böylelikle kanun TCK md. 109'a atıfta bulunmaktadır⁴⁵. Bir kimsenin hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakma fiilleri, hürriyetten yoksun kılma suçunu oluşturmaktadır. Suçun oluşması için fail bir kimsenin hareket özgürlüğünü, kısmen veya tamamen kısıtlamalıdır. Bu özgürlük kısa veya uzun bir süre kısıtlanmış olabilir ancak failin eylemi en azından belirli bir önemi haiz olmalıdır. Bu

⁴² Dönmezer - Erman, 262.

⁴³ Hafizoğulları - Eşitli, 25.

⁴⁴ Aydın, 108.

⁴⁵ Hafizoğulları - Eşitli, 26.

nedenle örneğin kısa bir an elini ya da kolunu tutma suçu oluşturmaya-caktır⁴⁶.

Suç, mağdurun hareket serbestisini engelleyecek neticeye sebebiyet verebilecek çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Bu itibarla suç serbest hareketli bir suçtur⁴⁷. Failin, hürriyetini tahdit ettiği kimseleri suça ilişkin soruşturma başlamadan önce, güvenli bir yerde ve zarar dokunmaksızın serbest bırakması durumunda bu suça ilişkin ceza etkin pişmanlık hükümlerine göre indirilecektir⁴⁸. Doktrinde, sabit platformun işgalinde gerçekleştirilen hürriyetin yoksun bırakılması failinin cebir, tehdit veya hile ile işlenmesi halinde nasıl bir değerlendirme yapılması gerektiğine değinilmiştir⁴⁹. Cebir, tehdit veya hile kullanımı TCK md. 224 açısından suçun unsuru iken, TCK md. 109 açısından suçun ağırlatıcı nedenidir. Gerek kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gerekse sabit platformun işgali suçlarında ortak unsur olan cebir, tehdit veya hilenin her iki suçu işlerken kullanılması durumunda, nasıl bir değerlendirme yapılacağı hususunda madde gerekçesinde de bir açıklığın olmaması eksiklik olarak nitelendirilmektedir. Her iki düzenleme bir arada değerlendirilmek suretiyle, TCK md. 224/2. fıkranın TCK md. 109'un tümüne göndermede bulunduğu kabul edilmektedir⁵⁰.

Bir diğer özel içtima hükmü üçüncü fıkrada yer almaktadır. Buna göre, suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda fail hakkında ayrıca kasten yaralamaya ilişkin hükümler uygulanacaktır⁵¹. Sabit platformların işgali suçu cebir kullanmak suretiyle işlenebilmektedir. Failin cebir kullanmak suretiyle platformu işgal etmesi durumunda kasten yaralama fiillerini işlemesi mümkündür. TCK md. 108'de yer alan cebir suçunda kasten yaralama suçuna atıf yapılmakta ve ceza kasten yaralama suçuna göre belirlenmektedir. Dolayısıyla suçun işlenmesi esnasında kasten

⁴⁶ Artuk- Gökçen, 359.

⁴⁷ Artuk- Gökçen, 360.

⁴⁸ Aydın, 110.

⁴⁹ Hafızoğulları - Eşitli, 26.

⁵⁰ Hafızoğulları - Eşitli, 26.

⁵¹ Gerçekler, 4560.

yaralama suçunun basit halinin gerçekleştirilmiş olması durumu suçun cebir unsuru içerisinde değerlendirilebilir. Ancak failin sabit platformun işgali esnasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerini gerçekleştirilmesi halinde fail ağır neticeden sorumlu tutulacaktır. Kanun koyucu suçun unsuru içerisinde yer almamakla birlikte, bu nevi bir içtima hükmü düzenlemek suretiyle, kasten yaralamanın temel şeklini bileşik suç hükümleri içerisinde değerlendirmiştir⁵². Bu kapsamda sadece TCK md. 87 çerçevesinde işlenen füller netice sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama suçunu oluşturmaktadır. Ancak bu suçların işlenmesi sırasında, suçun işlenmesi için gerçekleştirilmemiş olup harici sebeple işlenen yaralama suçları bakımından fail ayrıca kasten yaralamanın basit şeklinden cezalandırılacaktır⁵³. Sabit platformlara zarar verilmesi halinde ayrıca mala zarar verme suçu da gündeme gelebilecektir.

Yukarıda izah ettiğimiz üzere suçun araç fiillerinin ayrıca birer suç teşkil ettiği ortadadır. Zira gerek cebir gerekse tehdit TCK'da birer suç olarak düzenlenmiştir. Ancak TCK md. 224 bakımından bileşik suç gündeme gelmektedir. Burada birden çok norm birleşerek başka bir suçun unsurunu oluşturmaktadırlar⁵⁴.

B. İŞTİRAK

Suçta iştirak mümkün görünmekte ve suç iştirak bakımından özellik göstermemektedir. Suçun araç fiillerini gerçekleştirenler ile platformu işgal edenler aynı kişiler olabileceği gibi farklı kişiler de olabilir. Böyle bir durumda müşterek faillik söz konusu olacaktır⁵⁵. Suçun tamamlanması ile sona ermesi anına kadarki süreçte suça yardım etme şeklinde iştirak edilmesi de mümkündür.

⁵² Aydın, 112.

⁵³ Hafizoğulları - Eşitli, 27.

⁵⁴ Aksoy İpekçioğlu, 51.

⁵⁵ Aydın, 110.

IV. YAPTIRIM ve YARGILAMA

A. YAPTIRIM

Kamında suçun yaptırımını olarak beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Suçun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi dolayısıyla ve kasten yaralama suçunun nitelikli hallerinin gerçekleşmesi durumunda fail ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ile neticesi sebebiyle kasten yaralama suçlarından da cezalandırılacaktır.

B. YARGILAMA

Suç re'sen soruşturulan ve kovuşturulan bir suçtur. Görevli mahkeme Asliye Ceza Mahkemesi'dir. Suç, farazi anlamda ülke olarak kabul edilen sabit platformlarda gerçekleştirilen bir suç olduğundan, yetkili mahkeme suçun işlendiği yere en yakın yer mahkemesidir⁵⁶.

⁵⁶ Aydın, 112.